

Aynur Turan

(əvvəli ötən sayımızda)

Faciənin səbəbləri-kökü və məqsədi bədi əsərlərdə düzgün müəyyənləşdirilmiş, erməni vəhşiliyi, erməni qəddarlığı inandırıcı, tünd boyalarla əks etdirilmişdir. Zorakılığa, zülmə və amansızlığa nifrət, haqqa, ədalətə, hüriyyətə rəğbət hissini aşılamağı azərbaycanlıların soyqırımından bəhs edən bədi əsərlərin əsas qayəsini təşkil edir. Vətənpərvər ədiblərimizin ürək yanğını, fəryadını sözümdə, şərtində yaşadım bu əsərlərin arxiv qaranlığından çıxarılarq milli istiqlal işığında mükəmməl tədqiqində və təhlilində ehtiyac duyulmaqdadır.

Biz bu gün sizlərlə dünənimizə, lap yaxın keçmişimizə qayıtmaq istəyirik. O, keçmişimizə ki, ata-analarımız, nə-nə-babalarımız o anların lap yaxından şahidi olmuşdular. O ağır, qanlı-qadali günlər ömür səhifəmizdən gəlib keçib. O keçmişimiz ki, tariximizə tarix yazılıb – 31 Mart Soyqırımı Günü. O tarix ki, son iki əsrdə Qafqazda azərbaycanlılara qarşı məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilmiş etnik təmizləmə və soyqırım siyasəti nəticəsində xalqımız ağır məhrumiyyətlərə və məşəq-qətlərə məruz qalmışdır. Mərhələ-mərhələ gücləndirilən belə qeyri-insani siyasət nəticəsində azərbaycanlılar indi Ermənistan adlandırılan ərazidən, min illər boyu yaşadıkları tarixi etnik torpaqlarından didərgin salınaraq kütləvi qətlə və qırğınlara məruz qalmış, xalqımıza məxsus minlərlə tarixi, mədəni abidə və yaşayış məskəni dağıdılıb viran edilmişdir.

Tarixin hələ tam açılmamış səhifələrindən biri olan bu soyqırım hadisəsi xalqımıza qarşı dəfələrlə törədilmiş kütləvi qətl kimi qiymətləndirilməlidir. Tarixi faktlar sübut edir ki, son iki əsrdə azərbaycanlılara qarşı məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilmiş bu soyqırım siyasəti nəticəsində soydaşlarımız qədim Azərbaycan torpağı olan, indi Ermənistan adlandırılan öz doğma torpaqlarından didərgin salınmışlar. Ümumiyyətlə, XIX əsrin sonlarından başlayaraq ermənilərin Azərbaycan xalqına davamlı şəkildə apardığı terror və soyqırım siyasəti bu gün də Dağlıq Qarabağda, Ermənistanla həmsərhəd bölgələrdə həyata keçirilməkdədir. Cənubi Qafqaz bölgəsində sülhün, siyasi sabitliyin, birgə yaşayış qaydalarının təhlükə mənbəyinə çevrilən və terroru dövlət səviyyəsində dəstəkləyən Ermənistan Respublikası tarixən bu coğrafiyada törətdikləri qanlı olayları yenidən dirçəldir, günahsız insanlara, qocalara, uşaqlara, qarşı soyqırım siyasətindən əl çəkmək istəmir.

1930-cu illərdə azərbaycanlıların bir qismi düşünülmüş repressiyalara məruz qalıb, tarixi torpaqları olan sonralar Ermənistan ərazisinə da-xil edilən qədim İrəvan xanlığı

larından və digər yerlərdən Orta Asiya ərazisinə sürgün ediləblər.

Aprəl ayında Quba qəzasına göndərilmiş daşnak dəstəsinin komandiri Hamazasp bildirmişdir: "Mən erməni xalqının qəhrəmanı və müdafiəçisiyəm... Buraya qayda yaratmaq və Sovet hakimiyyətini qorumaq üçün gəlmişəm... Mənə Xəzər dənizindən Şahdağadək olan ərazidə bütün müsəlmanları məhv etmək əmri verilmişdir".

Arxivlərdə erməni vəhşiliyini təsdiqləyən sənədlər var. Bunları eynilə sizlərə təqdim edirik.

General Harvurd Amerika Senatına verdiyi 16 oktyabr 1999-cu il tarixli məlumatında

Dünya tarixinə nəzər salsaq, bəlkə də, ermənilər qədər vəhşilik törədən ikinci bir millət görmərik. Ötən əsrin bütün dövrlərində ? 1905-1907, 1918-1920, 1946-1948-ci illərdə törədilən cinayətlər də, soydaşlarımıza verilən işgəncələr də bir-birinə bənzər olub. Ermənilər körpələri divara mismarlayıblar. Qadınları lüt-üryan halda saçlarından asıb nişan alıblar. Kimin gülləsi tapşırılan hədəfə dəyərmişsə, ona böyük mükafat verilmiş

cələr də bir-birinə bənzər olub. Ermənilər körpələri divara mismarlayıblar. Qadınları lüt-üryan halda saçlarından asıb nişan alıblar. Kimin gülləsi tapşırılan hədəfə dəyərmişsə, ona böyük mükafat verilmiş. İnsanları qaynar su ilə yandırıb sonra cəsədlərini itlərə atarmışlar. Ən dəhşətli

əməllər bəs edər ki, erməni qaniçənləri beynəlxalq məhkəmə qarşısına çıxarılsın. 1992-ci il aprelin 7-dən 8-nə keçən gecə Ağdaban kəndi tamamilə erməni quldurları tərəfindən yandırılmış, 779 nəfər dinc sakinə qeyri-insani işgəncələr verilmişdir. 67 nəfər qətlə yetrilmişdir. 8 nəfər

rəsinin əbədləşdirilməsinə dair tədbirlər planı hazırladı. Kütləvi məzarlığın yerləşdiyi ərazidə xatirə kompleksinin ucaldılması və abadlıq işlərin aparılmasına başlandı.

Biz problemin beynəlxalq hüquq normaları əsasında ədalətli həlli üçün çalışırıq. Ermənistanı da elementar hü-

31 Mart – tariximizin göz yaşı

yazırdı: "Qara dənizdən İran ərazisinə qədər gəzdim, amma erməni məlumatını təsdiq edən heç bir şey tapmadım". Əslində, arxivlərdə dünya dövlətlərinin bir çox görkəmli alimlərinin, səyyahlarının da erməni yalanını, qəddarlığını, hiyləgerliyini ifşa edən yüzlərlə sənəd var.

də budur ki, qaniçən Stepan Şaumyan Bakıda otura-otura bütün daşnaklara başçılıq edirdi. Onun oğlu isə daşnak liderindən biri kimi pulemyotçuların başında dayanırdı.

... O vaxtdan çox illər ötməsinə baxmayaraq, erməni xisləti dəyişməyib. "Daşnak-sütyun" partiyasının qanlı

90-100 yaşlı qoca, 2 nəfər az yaşlı uşaq, 7 nəfər qadın diridiri odda yandırılmışdır.

Quba Soyqırımı üzərində Memorial Kompleksi açılmamış sirlərdən xəbər verən yerdirdi. Bu məzarlıq 2007-ci il aprelin 1-də ərazidə torpaq işləri görülməyə başlandı. 2007-ci ilin iyulundan

quq normalarına əməl etməyə, reallıq hissini itirməməyə məqbul həll variantları istiqamətində addımlar atmağa çağırırıq. Lakin o da aydın və birmənalı qəbul edilməlidir ki, münafişənin həllinin təməl prinsipi Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, məcburi köçkünlərin doğma yaşayış yerlərinə qaytarılması olmalıdır. Biz azərbaycanlılara qarşı ermənilərin törətdiyi təcavüz və soyqırımının dünya dövlətlərinin parlamentləri, beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tanınmasına və pislənməsinə çalışmalıyıq. Həm də bu zaman erməni şovinist millətçilərindən fərqli olaraq bundan siyasi, maddi və ya maliyyə kompensasiyaları qazanmaq üçün faydalanmaq istəmirik. Bizim maddi sərvətlərimiz kifayət qədərdir. Odu ki, biz sülh şəraitində yaşamaq, ölkəmizi inkişaf etdirmək, tarixi ədalətin və həqiqətin bərpası olunmasını, işğal və soyqırımı siyasəti həyata keçirənlərin tanınmasını və ifşa olunmasını istəyirik. Düşünürük ki, indiki zamanda digər xalqlara və dövlətlərə qarşı ərazi iddiaları ilə çıxış etmək tarixi anarxizmdir və bu hərəkət həmin xalqın özünə ciddi fəlakət gətirən bir bələdir.

İndi ermənilər özlərini məzlum millət kimi qələmə vermək üçün dəridən-qabıqdan çıxır, dünya ictimaiyyətinə yanlış məlumat verməkdən usanmırlar. Halbuki tarixi sənədlər, araşdırmalar göründüyü kimi, bunun tam əksini sübut edir. Bizim yolumuz düzgün, amallarımız, məqsədlərimiz saf və təmizdir. Biz xalqımızın tarixini, dünəninin və bu günün həqiqətlərini hamının daha yaxşı bilməsinə və qəbul etməsinə çalışmalıyıq. Bunun üçün Azərbaycan hökuməti, bütün vətəndaşlarımız, xarici ölkədəki azərbaycanlı icmaları səylərini birləşdirməli, daha ardıcıl və səmərəli iş aparmalı, təsiri tədbirlər görməlidirlər. Bir daha soyqırımını qurbanlarının əziz xatirəsini dərin hüznə yad edir, onlara Allahdan rəhmət diləyir, xalqımıza ümumi vəzifələrimizin həlli yolunda uğurlar arzulayırıq.

Biz problemin beynəlxalq hüquq normaları əsasında ədalətli həlli üçün çalışırıq. Ermənistanı da elementar hüquq normalarına əməl etməyə, reallıq hissini itirməməyə məqbul həll variantları istiqamətində addımlar atmağa çağırırıq. Lakin o da aydın və birmənalı qəbul edilməlidir ki, münafişənin həllinin təməl prinsipi Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, məcburi köçkünlərin doğma yaşayış yerlərinə qaytarılması olmalıdır. Biz azərbaycanlılara qarşı ermənilərin törətdiyi təcavüz və soyqırımının dünya dövlətlərinin parlamentləri, beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tanınmasına və pislənməsinə çalışmalıyıq

Çox təəssüf ki, ermənilərin arxasında dayanan bəzi dövlətlər arxivlərin açılmasına heç vaxt meyilli olmayıblar. Çalışdıqlar ki, ermənilərin törətdikləri qanlı cinayətləri örtbasdır etsinlər.

Dünya tarixinə nəzər salsaq, bəlkə də, ermənilər qədər vəhşilik törədən ikinci bir millət görmərik. Ötən əsrin bütün dövrlərində ? 1905-1907, 1918-1920, 1946-1948-ci illərdə törədilən cinayətlər də, soydaşlarımıza verilən işgən-

əməlləri davam edir və yenə günahsız azərbaycanlılar ağır işgəncələrə məruz qalırlar. Ermənilərin qaniçən əməlləri sanki bir proqram üzrə icra olunur. Bu gün də Xocalıdan çəkilən lentləri dünyaya yayımlayıb özlərini ölənlər, qırılan tərəf kimi göstərirlər. Bəlkə də, ən dözülməzi elə budur. Ermənilərin saysız-hesabsız qanlı cinayətləri var, onlar tarix qarşısında cavab verməlidirlər. Təkcə Kəlbəcərin Ağdabankəndində törətdikləri

Azərbaycan Milli Akademiyasının Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun əməkdaşları tərəfindən məzarlıqda başlanılan geniş tədqiqat işlərinə 2008-ci ilin sentyabrında yekun vurulmuşdur. Məzarlığın 1918-ci ildə ermənilərin yerli dinc əhaliyə qarşı törətdikləri soyqırımının nəticəsi olduğu müəyyən edilmişdir.

2009-cu ildə Azərbaycan Prezidentinin sərəncamından sonra Nazirlər Kabineti kütləvi qətl qurbanlarının xati-